

บทที่ ๑

กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

ความกังวลใจต่อการเคารพสิทธิมนุษยชนได้พัฒนาไปสู่การยอมรับกฎหมายต่าง ๆ ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของปฏิญญา อนุสัญญา กติกา หรืออื่น ๆ และไม่ว่าจะอยู่ในระดับภูมิภาคหรือระดับสากลก็ตาม ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมีเจตจำนงที่จะสนับสนุนและส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน แต่ก็ขาดมาตรการบังคับให้มีการปฏิบัติตาม แต่อย่างไรก็ดีปฏิญญาฯ นี้ก็มีอิทธิพลอย่างมากมาย และถูกนำไปกล่าวอ้างถึงเสมอเป็นแนวทางให้มีการร่วมมือกันผลักดันออกมาเป็นกฎหมายในรูปแบบต่าง ๆ

จากเหตุผลดังกล่าวกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนจึงได้ก่อตัวเป็นรูปร่างขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ จนกลายเป็นนโยบายในการให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ และพัฒนาเรื่อยมาเป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่สมบูรณ์มากขึ้นตลอดเวลา ในที่นี้จะขอกกล่าวถึงกฎหมายระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันต่อรัฐที่เข้าเป็นสมาชิกโดยจะจัดแบ่งออกเป็น 4 ส่วน (Marie 1990: 178-183) คือ

๑.๑ กฎหมายทั่วไป

ส่วนแรกนี้เป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงสิทธิมนุษยชนโดยทั่วไป หรือสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ ๆ ลักษณะของกฎหมายในส่วนนี้จะมีลักษณะเป็นกฎหมายพื้นฐานของเรื่องสิทธิมนุษยชน ซึ่งจะแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับคือ

๑.๑.๑ ระดับสากล เป็นกฎหมายที่ออกมารองรับให้การประกันต่อสิทธิต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน คือ

๑.๑.๑.๑ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (International covenant on economic social and culture rights) โดยมติที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ ที่ 2200 A (XXI) วันที่ 16 ธันวาคม 1966 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 3 มกราคม 1976

๑.๑.๑.๒ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International covenant on civil and political rights) โดยมติที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ ที่ 2200 A (XXI) วันที่ 16 ธันวาคม 1966 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 23 มีนาคม 1976

9.1.1.3 พิธีสารเลือกรับแห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (Optional protocol to the international covenant on civil and political rights) โดยมติที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ ที่ 2200 A (XXI) วันที่ 16 ธันวาคม 1966¹ และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 23 มีนาคม 1976

9.1.1.4 พิธีสารเลือกรับฉบับที่สองแห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเพื่อยกเลิกโทษประหารชีวิต (Second optional protocol to the international covenant on civil and political rights, aiming at the abolition of the death penalty) โดยมติที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ ที่ 44/128 วันที่ 15 ธันวาคม 1998² และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 11 กรกฎาคม 1991

9.1.2 ระดับภูมิภาค เนื่องจากความแตกต่างในทางการเมืองและวัฒนธรรม อีกทั้งจะเป็นการสะดวกและมีประสิทธิภาพในการควบคุมดูแล จึงมีความพยายามที่จะสร้างระบบการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระดับภูมิภาคขึ้น ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ภูมิภาคที่สำคัญคือ

9.1.2.1 ทวีปยุโรป อนุสัญญาเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นมูลฐาน (Convention for the protection of human rights and fundamental freedoms) อนุสัญญานี้ได้มีการลงนามที่กรุงโรม เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 1950 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 3 กันยายน 1953 อนุสัญญาฉบับนี้ได้บัญญัติถึงเสรีภาพของปัจเจกบุคคลไว้โดยเฉพาะและกลไกรวมทั้งกระบวนการในการควบคุมที่มีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพยิ่งกว่าที่มีการใช้อยู่ในระดับสากล

อนุสัญญานี้ได้มีการเพิ่มเติมเสริมให้สมบูรณ์ขึ้นโดยพิธีสารต่าง ๆ คือ

- พิธีสาร หมายเลข 1 ลงนามที่กรุงปารีส เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 1952 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 18 พฤษภาคม 1954
- พิธีสาร หมายเลข 2 ลงนามที่เมืองสตราส์บูร์ก (Strasbourg) ประเทศฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 1963 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 21 กันยายน 1970
- พิธีสาร หมายเลข 4 ลงนามที่เมืองสตราส์บูร์ก (Strasbourg) ประเทศฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 16 กันยายน 1963 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 2 พฤษภาคม 1968
- พิธีสาร หมายเลข 6 ลงนามที่เมืองสตราส์บูร์ก (Strasbourg) ประเทศฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 28 เมษายน 1983 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 1985

---

¹ในการลงมติ ประเทศสมาชิกได้ลงคะแนนเห็นชอบ 66 เสียง ไม่เห็นชอบ 2 เสียง และงดออกเสียง 38 ประเทศ
²ในการลงมติ ประเทศสมาชิกได้ลงคะแนนเห็นชอบ 59 เสียง ไม่เห็นชอบ 26 เสียง และงดออกเสียง 48 ประเทศ

- พิธีสาร หมายเลข 7 ลงนามที่เมืองสตราสบูร์ก (Strasbourg) ประเทศฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 1984 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 1988
- พิธีสาร หมายเลข 8 ลงนามที่กรุงเวียนนา เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 1985 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 1990

พิธีสารต่าง ๆ ทั้งหมดได้บัญญัติเพิ่มเติมถึงสิทธิและเสรีภาพนอกเหนือจากที่ได้บัญญัติไว้ในอนุสัญญาแล้ว คือเรื่องศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปเกี่ยวกับการเสนอแนะให้ความคิดเห็น และเรื่องการยกเลิกโทษประหารชีวิต สำหรับพิธีสารหมายเลข 3 ได้นำไปแก้ไขเพิ่มเติมลงในอนุสัญญา มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 34 แล้วเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทำงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป และมีผลใช้บังคับแล้วตั้งแต่วันที่ 21 กันยายน 1970 ส่วนพิธีสารหมายเลข 5 ได้นำไปแก้ไขเพิ่มเติมลงในอนุสัญญาแล้วเช่นกันในมาตรา 22 และมาตรา 40 ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเลือกตั้งและการดำรงตำแหน่งของกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป และของผู้พิพากษาศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป และมีผลใช้บังคับแล้วตั้งแต่วันที่ 20 ธันวาคม 1971

9.1.2.2 ทวีปอเมริกา อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนอเมริกัน (The American convention on human rights) อนุสัญญานี้ได้มีการลงนามที่เมืองซาน โจเซ่ (San Jose) ประเทศคอสตาริกา (Costa Rica) เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 1969 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 18 กรกฎาคม 1978 อนุสัญญานี้ได้บัญญัติถึงเสรีภาพไว้อย่างกว้างขวางมาก

9.1.2.3 ทวีปแอฟริกา กฎบัตรแอฟริกันว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและสิทธิพลเมือง (The african charter of human and people rights) กฎบัตรนี้ได้มีการลงนามที่กรุงไนโรบี เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 1981 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 21 ตุลาคม 1986 กฎบัตรฉบับนี้ได้ให้ความสำคัญต่อสิทธิเพื่อการพัฒนา ซึ่งเปรียบเสมือนกับสิทธิใหม่อันเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชน

9.2 กฎหมายพิเศษ¹

ส่วนที่สองนี้เป็นกฎหมายที่รับรองสิทธิมนุษยชนเป็นพิเศษของบุคคลที่จะต้องไม่ถูกล่วงละเมิด คือ

9.2.1 การทำลายล้างเผ่าพันธุ์² อาชญากรรมสงคราม

- Convention on the prevention and punishment of the crime of genocide มีการลงนามเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 1948 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 12 มกราคม 1951

¹ดู International Human Rights Instruments ในภาคผนวก ข

²การทำลายล้างเผ่าพันธุ์ หรือ "Genocide" เป็นคำที่มาจากภาษาโรมัน "genus" หมายความว่า "แหล่งที่มาหรือ

- Convention on the non-applicability of statutory limitations to war crimes and crimes against humanity มีการลงนามเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 1968 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 11 พฤศจิกายน 1970

9.2.2 ทาส³ การค้าทาส การบังคับแรงงาน

- Convention for the suppression of the white slave traffic 1904 and 1910⁴
- Convention for the suppression of the traffic in women and children 1921⁵

ต่อ(2)

ต้นกำเนิด” และ “caedere” หมายความว่า “ฆ่า” คำคำนี้สื่อความหมายถึงการกระทำที่น่าสะพึงกลัวต่อมนุษยชาติทุกยุคทุกสมัย คำคำนี้ถูกกำหนดไว้ในเวทีระหว่างประเทศทั้งนี้เพราะเหตุการณ์การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองโดยพวกนาซี ดังนั้นการทำลายล้างไม่ว่าจะเป็นบางส่วนหรือทั้งหมดของกลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่งเชื้อชาติใด สีผิวใด หรือศาสนาใดก็ตาม (แต่ไม่รวมถึงกลุ่มการเมือง) ไม่ว่าจะเป็นในช่วงเวลาสงครามหรือในยามสันติ ถือว่าเป็นการกระทำอาชญากรรมซึ่งจะต้องได้รับการลงโทษบุคคลเหล่านี้ควรถูกนำตัวมาพิจารณาพิพากษาคดีในศาลที่มีเขตอำนาจของการกระทำความผิดหรือศาลอาชญากรรมระหว่างประเทศ ปัญหานี้จึงเป็นปัญหาลำดับต้น ๆ ที่สมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้พิจารณาในปี 1946 เพื่อห้ามและลงโทษการกระทำดังกล่าว (Questions et Reponses: Droits de l’Homme 1987: 23)

องค์การสหประชาชาติได้ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องทาสตามที่ได้ดำเนินการไว้แล้ว ตั้งแต่สมัยสันนิบาตชาติ แต่องค์การสหประชาชาติได้ขยายการดำเนินการออกไปอีก อาทิ การค้าเด็ก การแสวงหาประโยชน์จากเด็ก การชำระหนี้ด้วยการเป็นทาส การบังคับและแสวงหาประโยชน์จากโสเภณี สันนิบาตชาติได้รับรอง “อนุสัญญาว่าด้วยทาส” ในปี 1926 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักที่สำคัญฉบับหนึ่งในเรื่องนี้ นอกจากนี้ สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้รับรอง “อนุสัญญาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเลิกทาส การค้าทาส และการตกอยู่ในภาวะจำยอมเช่นทาส” ในปี 1956 และในปี 1949 ได้รับรองอนุสัญญาว่าด้วยการปราบปรามการค้าและการแสวงหาประโยชน์จากโสเภณีด้วย

รัฐภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยทาสนั้นผูกพันที่จะป้องกันและปราบปรามการค้าทาสและดำเนินการอย่างต่อเนื่องที่จะกำจัดไปซึ่งทาสในทุกรูปแบบ ส่วนอนุสัญญาเพิ่มเติมฯ นั้นได้ให้คำนิยามเพิ่มเติมขยายความหมายของคำว่า “ทาส” ว่าหมาย ความรวมถึง การทำงานใช้หนี้เยี่ยงทาส การตกเป็นคนรับใช้โดยไม่สามารถต่อรองถึงสภาพการทำงานได้ การที่หญิงตกเป็น กู้หนั้นหรือคู่สมรสโดยมิยินยอมด้วยการมอบทรัพย์สินดอบแทนแก่ผู้ปกครอง บิดามารดา ครอบครัวยุหรือบุคคลใด หรือการกระทำ อื่นใดที่คล้ายคลึงกัน การเป็นทาสต่อหญิงและการแสวงหาประโยชน์จากแรงงานเด็ก (Droits de l’Homme: Recueil d’Instruments Internationaux 1978: 55) และอนุสัญญาว่าด้วยการปราบปรามการค้าและการแสวงหาประโยชน์จากโสเภณี มีจุดประสงค์ที่จะลงโทษบุคคลทุกคนที่มีส่วนกระทำการและทุกคนที่แสวงหาประโยชน์จากโสเภณีด้วย (Droits de l’Homme: Recueil d’Instruments Internationaux 1978: 64)

ต่อมาในปี 1974 ได้มีการจัดตั้ง “กลุ่มทำงานว่าด้วยทาส” ประกอบด้วยกรรมการ 5 คน มีการประชุมปีละครั้ง เพื่อพิจารณาตรวจสอบข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับทาส การกระทำคล้ายคลึงกับทาส การค้าหรือการแสวงหาประโยชน์จากโสเภณี โดยมีรัฐบาลประเทศต่าง ๆ องค์การที่ไม่ใช่ของรัฐบาล หน่วยงานพิเศษเป็นผู้จัดส่ง ข้อมูลให้ กลุ่มทำงานนี้จะทำรายงานเกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับและทำข้อเสนอแนะต่อ “คณะอนุกรรมการว่าด้วยการต่อต้านการกระทำที่เลือกปฏิบัติ และการคุ้มครองชนกลุ่มน้อย” เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป (Questions et Reponses : Droits de l’Homme 1988: 30-31)

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อ ค.ศ. 1910 โดยการภาคยานุวัติและตามข้อ 8 ของอนุสัญญา นี้ได้กำหนดว่า การเข้า เป็นภาคีอนุสัญญาฯ ฉบับ ค.ศ. 1910 จะถือว่าเป็นภาคีอนุสัญญาฯ ค.ศ. 1904 ด้วยหากว่าไม่มีการกล่าวแจ้งเป็นประการอื่น ดังนั้นเมื่อประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฯ ค.ศ. 1910 ประเทศไทยจึงเป็นภาคีอนุสัญญาฯ ค.ศ. 1904 ด้วย แต่อย่างไรก็ดี เนื้อหาส่วนใหญ่ของอนุสัญญาฯ ค.ศ. 1904 และ ค.ศ. 1905 ถูกทดแทนโดยอนุสัญญาว่าด้วยการปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ค.ศ. 1921 แล้ว

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2465 (ค.ศ. 1922)

- Slavery Convention มีการลงนามเมื่อวันที่ 25 กันยายน 1926 และมีการแก้ไขโดยพิธีสารเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 1953 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 7 กรกฎาคม 1955
- Supplementary Convention on the abolition of slavery, the slave trade and institutions and practices similar to slavery มีการลงนามเมื่อวันที่ 7 กันยายน 1956 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 30 เมษายน 1957
- Convention for the suppression of the traffic in persons and of the exploitation of the prostitution of others มีการลงนามเมื่อวันที่ 21 มีนาคม 1950 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 25 กรกฎาคม 1951
- ILO Convention (n 29) concerning forced labour มีการลงนามเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 1930 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 1932
- ILO Convention (n 105) concerning the abolition of forced labour มีการลงนามเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 1957 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 17 มกราคม 1959

9.2.3 การทารุณกรรม

- Convention against torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment มีการลงนามเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 1984 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 26 มิถุนายน 1987

9.2.4 เสรีภาพในข่าวสาร

- Convention on the international right of correction มีการลงนามเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 1953 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 24 สิงหาคม 1962

9.2.5 สวัสดิการสังคม

- ILO Convention (n 102) concerning minimum standards of social security มีการลงนามเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 1952 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 27 เมษายน 1955

9.3 กฎหมายเฉพาะกลุ่ม¹

ส่วนที่สามเป็นการให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยจัดแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ โดยคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม หรือเป็นพวกของมนุษยชาติ คือ

9.3.1 ผู้ลี้ภัย² ผู้ไร้สัญชาติ³

- Convention relating to the status of refugees มีการลงนามเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 1951 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 22 เมษายน 1954
- Protocol relating to the status of refugees มีการลงนามเมื่อวันที่ 31 มกราคม 1967 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 4 ตุลาคม 1967
- Convention relating to the status of stateless persons มีการลงนามเมื่อวันที่ 28 กันยายน 1954 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 6 มิถุนายน 1960
- Convention on the reduction of statelessness มีการลงนามเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 1961 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 13 ธันวาคม 1975

---

¹ดู International Human Rights Instruments ในภาคผนวก ข

ในปี 1951 องค์การสหประชาชาติได้ดำเนินการให้การคุ้มครองผู้ลี้ภัยด้วยมาตรการทางกฎหมายคือได้จัดทำ “อนุสัญญาเกี่ยวกับสถานะของผู้ลี้ภัย” อนุสัญญานี้ได้ห้ามการขับไล่ผู้ลี้ภัยโดยเฉพาะห้ามขับไล่กลับถิ่นฐานเดิมซึ่งเป็นอันตรายต่อชีวิตและเสรีภาพของผู้ลี้ภัย และได้กำหนดถึงมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัยในประเทศที่เป็นผู้รับผู้ลี้ภัยไว้ ซึ่งควรกำหนดให้มีสิทธิบางประการด้วย เช่น สิทธิทางศาสนา ทางศาล การศึกษา การงาน ที่อยู่อาศัย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการกำหนดถึงการไม่เลือกปฏิบัติที่เกี่ยวกับเชื้อชาติ ศาสนาหรือประเทศที่มา สถานะทางกฎหมายของผู้ลี้ภัย ปัญหาเรื่องบัตรประจำตัว สิทธิในการส่งทรัพย์สินที่มีไปยังประเทศที่สามที่รับผู้ลี้ภัยไปตั้งถิ่นฐาน ต่อมาในปี 1967 ได้มีการจัดทำ “พิธีสารเลือกรับเกี่ยวกับสถานะของผู้ลี้ภัย” ซึ่งขยายความคุ้มครองตามอนุสัญญาให้แก่ผู้ลี้ภัยภายหลังวันที่ 1 มกราคม 1951 ด้วย องค์การสหประชาชาติมีหน่วยงานที่สำคัญที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับผู้ลี้ภัยคือ สำนักงานให้ความช่วยเหลือและทำงานขององค์การสหประชาชาติเพื่อผู้ลี้ภัย ปาเลสไตน์ในตะวันออกกลาง และสำนักผู้ตรวจการสหประชาชาติเพื่อผู้ลี้ภัย (Questions et Reponses: Droit de l’Homme 1988: 32-33)

²“อนุสัญญาเกี่ยวกับสถานะของผู้ไร้สัญชาติ” ได้กำหนดถึงมาตรฐานในการปฏิบัติของบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติว่าจะต้องทำอะไร และเพื่อเป็นการลดปัญหาดังกล่าว สมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้รับรอง “อนุสัญญาว่าด้วยการบรรเทาผู้ไร้สัญชาติ” ในปี 1961 อนุสัญญานี้มีเนื้อหาที่ต้องการช่วยให้บุคคลได้รับสัญชาติโดยการเกิดและจำกัดกรณีที่บุคคลอาจสูญเสียสัญชาติโดยไม่มีโอกาสได้สัญชาติอื่นด้วย (Questions et Reponses: Droits de l’Homme 1988: 33)

9.3.2 ผู้ใช้แรงงาน แรงงานอพยพ

- ILO Convention (n 87) concerning freedom of association and protection of the right to organize มีการลงนามเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 1948 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 4 กรกฎาคม 1950
- ILO Convention (n 97) concerning migrant workers มีการลงนามเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 1949 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 22 มกราคม 1952
- ILO Convention (n 98) concerning the application of the principles of the right to organize and bargain collectively มีการลงนามเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 1949 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 18 กรกฎาคม 1951
- ILO Convention (n 122) concerning employment policy มีการลงนามเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 1964 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 15 กรกฎาคม 1966
- ILO Convention (n 135) concerning protections and facilities to be afforded to workers' representatives in the undertaking มีการลงนามเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 1971 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 30 มิถุนายน 1973
- ILO Convention (n 141) concerning organisations of rural workers and their role in economic and social development มีการลงนามเมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 1975 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 24 พฤศจิกายน 1977
- ILO Convention (n 143) concerning migrations in abusive conditions and the promotion of equality of opportunity and treatment of migrant workers มีการลงนามเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 1975 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 9 ธันวาคม 1978
- ILO Convention (n 151) concerning protection of the right to organise and procedures for determining conditions of employment in the public service มีการลงนามเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 1978 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 1981

9.3.3 ผู้หญิง¹

- Convention on the political rights of women² มีการลงนามเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 1952 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 7 กรกฎาคม 1954
- Convention on the nationality of married women มีการลงนามเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 1957 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 11 สิงหาคม 1958

9.3.4 ครอบครัว เด็ก³

กฎบัตรสหประชาชาติได้ยืนยันความเชื่อมั่นในสิทธิมนุษยชน ในสิทธิอันเท่าเทียมกันของบุรุษและสตรีสหประชาชาติได้เริ่มต้นด้วยการจัดตั้ง “คณะกรรมการว่าด้วยสถานะของสตรี” เพื่อทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการทางเทคนิคของคณะมนตรีเศรษฐกิจและการสังคม ในปี 1952 สมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้รับรองกฎหมายฉบับแรกเกี่ยวกับสิทธิสตรีคือ “อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิทางการเมืองของสตรี” ภายใต้อนุสัญญาฉบับนี้สตรีมีสิทธิเลือกตั้ง มีสิทธิเช่นบุรุษในการเข้าสู่ตำแหน่งทางราชการ ในปี 1957 สมัชชาใหญ่ได้รับรอง “อนุสัญญาว่าด้วยการถือสัญชาติของสตรีที่สมรสแล้ว” ซึ่งบัญญัติว่า ในการสมรสกับคนต่างชาติและต่อมามีการหย่าร้างก็ดี หรือสามีเปลี่ยนสัญชาติในระหว่างสมรสก็ดี การดังกล่าวไม่กระทบกระเทือนถึงสัญชาติของสตรี ต่อมาในปี 1962 ได้มีการรับรอง “อนุสัญญาว่าด้วยความยินยอมของคู่สมรส” อีกซึ่งมีการกำหนดถึงเรื่องอายุขั้นต่ำในการสมรสและการจดทะเบียนสมรสเพื่อให้มีเสรีภาพในการเลือกคู่สมรส และในปี 1967 สมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้รับรอง “ปฏิญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี” ซึ่งประกาศถึงความเท่าเทียมกันของบุรุษและสตรีในกฎหมาย และยืนยันถึงสิทธิและหน้าที่ที่เท่าเทียมกันของบิดาและมารดาต่อบุตร และห้ามการหมั้นและการสมรสของเด็กที่อายุต่ำเกินไป (Questions et Reponses: Droits de l’Homme 1988: 33-34)

สมัชชาสหประชาชาติได้ประกาศให้ปี 1975 เป็นปีสตรีสากล และได้จัดให้มีการประชุมระดับโลกในปีเดียวกันที่กรุงเม็กซิโกเพื่อกำหนดแผนงานระดับโลก โดยมีแนวทางหลัก 3 ประการคือ เพื่อส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างบุรุษกับสตรี ให้สตรีมีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกด้าน และให้มีการยอมรับความคิดที่สตรีมีส่วนร่วมในการสร้างสันติภาพของโลก สมัชชาสหประชาชาติได้ประกาศให้ ช่วงระหว่างปี 1976 ถึงปี 1985 เป็นทศวรรษของสตรีแห่งประชาชาติ ที่สำคัญประการหนึ่งคือในปี 1976 ได้มีการจัดตั้งสถาบันศึกษาวิจัยระหว่างประเทศเพื่อส่งเสริมสตรี ตั้งอยู่ที่เมืองเซนต์ โดมินิกัน ต่อมาในปี 1980 ได้มีการจัดประชุมระดับโลกอีกครั้งหนึ่งที่กรุงโคเปนเฮเกน ได้มีมติรับรองแผนการดำเนินงานในครั้งหลังทศวรรษแห่งสหประชาชาติ (1980 ถึง 1985) โดยมีเนื้อหาที่สำคัญคือ “เท่าเทียมกัน พัฒนาและสันติ” และ “งาน สุขภาพ และการศึกษา” ในเดือนกรกฎาคม 1985 ได้มีการจัดประชุมระดับโลก “ที่กรุงไนโรบีเพื่อตรวจสอบผลการดำเนินงานในทศวรรษที่แล้ว” และได้มีมติรับรองยุทธศาสตร์เพื่อปรับปรุงแก้ไขสถานะของสตรีจนถึงปี 2000 ยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้มีแนวทางหลักที่จะปรับปรุงสถานะทางกฎหมายของสตรีและส่งเสริมให้มีบทบาทที่กว้างขึ้นในการพัฒนาทุก ๆ ด้าน (Questions et Reponses: Droits de l’Homme 1988: 35-36)

¹ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2497 (ค.ศ. 1954)

²กฎหมายหลักว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้นไม่ว่าจะเป็นปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนหรือกติการะหว่างประเทศทั้งสองฉบับต่างก็กล่าวถึงสิทธิเด็กอยู่บ้าง แต่ก็ไม่มีรายละเอียดที่จะให้การคุ้มครองเด็กได้อย่างเพียงพอ ทั้งนี้เพราะเด็กมีความต้องการการคุ้มครองและการดูแลเป็นพิเศษโดยเฉพาะอย่างยิ่งการคุ้มครองทางกฎหมายที่เหมาะสมเพียงพอทั้งก่อนและหลังคลอด ถ้าจะกล่าวถึงกฎหมายคุ้มครองสิทธิเด็กแล้วเริ่มมีตั้งแต่ปี 1924 คือ “ปฏิญญาแห่งกรุงเจนีวา” ซึ่งมีการประกาศหลักการพื้นฐานที่สำคัญ 5 ประการ ต่อมาได้มีการปรับปรุงแก้ไขจนประกาศเป็น “ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก” ในปี 1959 ซึ่งมีหลักการที่สำคัญคือ เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิต มีสัญชาติ มีสวัสดิการสังคม มีการศึกษา และอื่น ๆ โดยไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติ สัญชาติ เพศ ภาษา ศาสนา แต่อย่างไรก็ดีก็มีความพยายามที่จะผลักดันการให้ความคุ้มครองเด็กเป็นอนุสัญญา และเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 1989 สมัชชาใหญ่สหประชาชาติก็ได้มีมติรับรอง “อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก” และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 2 กันยายน 1990 ในปี 1994 มีกว่า 150 ประเทศที่ให้สัตยาบันอนุสัญญาฉบับนี้ นับเป็นครั้งแรกที่มีการกำหนดให้การคุ้มครองเด็กเป็นพิเศษซึ่งเป็นสิทธิตามกฎหมายระหว่างประเทศ อนุสัญญาฉบับนี้ให้การคุ้มครองเด็กต่อการถูกระงับต่าง ๆ ที่เป็นอันตราย เช่น การแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจการค้าสิ่งเสพติด การแสวงหาประโยชน์ทางเพศทุกรูปแบบ การค้าเด็กและสวัสดิการ เป็นต้น (Buergental 1995: 76-78)

- Convention on consent to marriage, minimum age for marriage and registration of marriages มีการลงนามเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 1962 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 9 ธันวาคม 1964
- Convention on the rights of the child¹ มีการลงนามเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 1989 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 2 กันยายน 1990

9.3.5 ผู้ทำการสู้รบ นักโทษและพลเรือนในระหว่างการสู้รบ

- Geneva Convention for the amelioration of the condition of the wounded and sick in armed forces in the field มีการลงนามเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 1949 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 12 ตุลาคม 1950
- Geneva Convention for the amelioration of the condition of the wounded, sick and shipwrecked members of the armed forces at sea มีการลงนามเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 1949 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 21 ตุลาคม 1950
- Geneva Convention relative to the treatment of prisoners of war มีการลงนามเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 1949 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 21 ตุลาคม 1950
- Geneva Convention relative to the protection of civilian persons in time for war มีการลงนามเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 1949 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 21 ตุลาคม 1950
- Protocol Additional to the Geneva Convention of 12 August 1949 and relating to the protection of victims of international armed conflicts (Protocol I) มีการลงนามเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 1977 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 7 ธันวาคม 1978
- Protocol to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the protection of victims of noninternational armed conflicts (Protocol II) มีการลงนามเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 1977 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 7 ธันวาคม 1978

---

¹ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2535 (ค.ศ. 1992) และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 26 เมษายน 2535

9.4 กฎหมายที่เลือกปฏิบัติ¹

ส่วนสุดท้ายนี้เป็นส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายสำคัญซึ่งเป็นหลักการของสิทธิมนุษยชนคือในระหว่างมนุษยชาติด้วยกันจะต้องไม่มีการแบ่งแยกความแตกต่างในเรื่องใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมือง ทรัพย์สิน กำเนิด และอื่น ๆ ดังนั้น ในข้อนี้ก็จะกล่าวถึงกฎหมายที่ต่อสู้กับการแบ่งแยกกีดกันในรูปแบบต่าง ๆ คือ

9.4.1 การเลือกปฏิบัติ

- International Convention on the elimination of all forms of racial discrimination มีการลงนามเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 1965 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม 1969

ในปี 1963 สมัชชาใหญ่สหประชาชาติมีมติเป็นเอกฉันท์รับรอง “ปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อเชื้อชาติทุกรูปแบบ” ปฏิญญาได้ยืนยันถึงการเลือกปฏิบัติที่มีสาเหตุมาจากเชื้อชาติ สีผิว การกำเนิด เป็นการล่วงละเมิดต่อศักดิ์ศรีของมนุษยชาติ เป็นการขัดต่อ “หลักการของกฎบัตรสหประชาชาติ เป็นการละเมิดต่อหลักการสิทธิมนุษยชน และเป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศต่าง ๆ ต่อมาในปี 1965 สมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้มีมติเป็นเอกฉันท์รับรอง “อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อเชื้อชาติทุกรูปแบบ” อนุสัญญามีเจตจำนงที่จะขจัดการเลือกปฏิบัติต่าง ๆ ทุกรูปแบบให้หมดสิ้นไป และส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างทุกชนชาติ ดังนั้นรัฐภาคีแห่งอนุสัญญานี้จะต้องขจัดการเลือกปฏิบัติต่อเชื้อชาติ ห้ามการกระทำที่เลือกปฏิบัติและมีมาตรการที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาหรือให้การคุ้มครองกลุ่มชนชาติต่าง ๆ

สมัชชาใหญ่สหประชาชาติประกาศให้ระหว่างปี 1973 ถึงปี 1983 เป็น “ทศวรรษแห่งการต่อสู้ต่อการเหยียดผิวและการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ” เรียกร้องให้รัฐสมาชิกส่งเสริมสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ปราบปรามทำลายการเหยียดผิวหรือการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ ขัดขวางป้องกันไม่ให้แนวความคิดดังกล่าวแผ่ขยายออกไปจนทำให้มีผู้หลงผิด ในปี 1978 ได้มีการ

¹ดู International Human Rights Instruments ในภาคผนวก ข

ประชุมระดับโลกเพื่อต่อสู้กับการเหยียดผิวและการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ ที่กรุงเจนีวา การประชุมนี้ได้มีมติรับรองแผนปฏิบัติการในช่วงครึ่งหลังทศวรรษ ต่อมาการประชุมเป็นครั้งที่สองในปี 1983 ที่กรุงเจนีวา มีมติรับรอง “ปฏิญญาประณามการเหยียดผิวและการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ” และรับรองแผนปฏิบัติการด้วย แผนปฏิบัตินี้เป็นเรื่องการปฏิบัติการต่อการแบ่งแยกผิว (Apartheid) โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับการศึกษา การสื่อสาร การคุ้มครองชนกลุ่มน้อย กระบวนการร้องเรียนของผู้ถูกละเมิด กฎหมายภายใน และการดำเนินการขององค์กรที่ไม่ใช่ของรัฐบาล สมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้ประกาศให้ “วันที่ 21 มีนาคม” เป็นวันสากลแห่งการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ ซึ่งควรมีการจัดงานขึ้นทุกปี วันที่ 21 มีนาคมนี้ เป็นวันที่มีการประท้วงอย่างสันติ ต่อกฎหมายเกี่ยวกับการแบ่งแยกผิวที่เมือง Sharpeville ประเทศอาฟริกาใต้ และการประท้วงนี้ทำให้มีผู้เสียชีวิตถึง 70 คน และบาดเจ็บอีกกว่า 180 คน (Questions et Reponses: Droits de l’Homme 1988: 24-25)

- International Convention on the suppression and punishment of the crime of apartheid มีการลงนามเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 1973 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 18 กรกฎาคม 1976

แต่เดิมประเทศอาฟริกาใต้ประกอบด้วยคนผิวดำเป็นคนพื้นเมือง 70 เปอร์เซ็นต์ และเป็นคนผิวขาว 30 เปอร์เซ็นต์ ประเทศอาฟริกาใต้อยู่ภายใต้การปกครองของคนผิวขาว รัฐบาลในสมัยนั้นได้สร้างนโยบายแบ่งแยกผิวขึ้นเรียกว่า “Apartheid” ทำการแบ่งแยกคนผิวขาวออกจากคนผิวดำโดยไม่ให้สิทธิความเสมอภาคต่อคนผิวดำซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ ได้มีการออกกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมต่าง ๆ ออกมาเป็นจำนวนมากในระหว่างปี 1945 ถึงปี 1957 มีผู้ต่อต้านและถูกจับกุมมากมาย องค์กรสหประชาชาติและกลุ่มองค์กรระหว่างประเทศต่าง ๆ ทั้งของรัฐบาลและไม่ใช่ของรัฐบาล ได้เคลื่อนไหวร่วมรณรงค์ต่อสู้กับปัญหานี้แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จนัก จนในที่สุดได้มีการลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยการกำจัดการแบ่งแยกเชื้อชาติทุกรูปแบบในปี 1965 ซึ่งมีบทบัญญัติส่วนใหญ่เกี่ยวกับปัญหา Apartheid ในประเทศอาฟริกาใต้ ต่อมาได้มีการกระทำในลักษณะการแบ่งแยกเหยียดผิวเกิดขึ้นในประเทศโลกที่สามมากขึ้น จึงได้มีการลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยการกำจัดและปราบปรามอาชญากรรม Apartheid ในปี 1973 นอกจากนี้ยังได้มีการพยายามที่จะขจัดเรื่องการแบ่ง

แยกผิวในการกีฬาด้วย ในปี 1977 สมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้รับรอง “ปฏิญญาสากลว่าด้วยการจัดการแบ่งแยกผิวในการกีฬา” และในปี 1985 ได้รับรอง “อนุสัญญาจัดการแบ่งแยกผิวในการกีฬา” (Questionset Reponses: Droits de l’Homme 1988: 26-29) นายเนลสัน แมนเดลา ผู้นำผิวดำแห่งสภาแห่งชาติแอฟริกา ซึ่งต่อสู้เรียกร้องสิทธิของคนผิวดำ ถูกจำคุกถึง 27 ปี และได้รับการปล่อยตัวเป็นอิสรภาพเมื่อปี 1990 และประเทศแอฟริกาใต้ได้ยกเลิกนโยบายการแบ่งแยกผิว

- International Convention against apartheid in sports มีการลงนามเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 1985 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 3 เมษายน 1988

9.4.2 การเลือกปฏิบัติทางเพศ

- Convention on the elimination of all forms of discrimination against women มีการลงนามเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 1979 และบังคับตั้งแต่วันที่ 3 กันยายน 1981

ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคี “อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ” โดยวิธีภาคยานุวัติ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 8 กันยายน 2528 ในระยะเริ่มแรก ประเทศไทยขอตั้งข้อสงวนเป็นการยกเว้นไม่ผูกพันตามอนุสัญญารวม 7 มาตรการคือ มาตรการ 7 มาตรการ 9 มาตรการ 10 มาตรการ 11 มาตรการ 15 มาตรการ 16 และมาตรการ 29 แต่ต่อมาได้ขอยกเลิกข้อสงวนจำนวน 5 มาตรการคือ

1. มาตรการ 11 และมาตรการ 15 โดยมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2533
2. มาตรการ 9 โดยมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2535 และ
3. มาตรการ 7 และมาตรการ 10 โดยมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2538

ดังนั้นปัจจุบันนี้ประเทศไทยจึงมีข้อสงวนอยู่เพียง 2 มาตรการคือ มาตรการ 16 เรื่องประเด็นการสมรสและความสัมพันธ์ทางครอบครัว และมาตรการ 29 เรื่องการให้อำนาจศาลโลกในการตัดสินกรณีพิพาท

อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาโดยวิธีภาคยานุวัติ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่

8 กันยายน 2528 เป็นต้นมา อนุสัญญาฉบับนี้มีเนื้อหาที่สำคัญพอสรุปได้คือ สตรีมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในทางการเมือง การออกเสียงเลือกตั้ง การรับตำแหน่งและปฏิบัติหน้าที่ทางราชการในทุกระดับ สิทธิในด้านสัญชาติ การศึกษา การจ้างงาน ในการสมรสและครอบครัว และให้ความสำคัญเป็นพิเศษแก่สตรีในชนบท (อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุก รูปแบบ 2540: 3-7)

- ILO Convention (n 100) concerning equal remuneration for men and women workers for work of equal value มีการลงนามเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 1951 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 23 พฤษภาคม 1953

9.4.3 การเลือกปฏิบัติทางการศึกษา

- Unesco Convention against discrimination in education มีการลงนามเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 1960 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 22 พฤษภาคม 1962

9.4.4 การเลือกปฏิบัติทางการประกอบอาชีพการงาน

- ILO Convention (n 111) concerning discrimination in respect of employment and occupation มีการลงนามเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 1958 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 15 มิถุนายน 1960